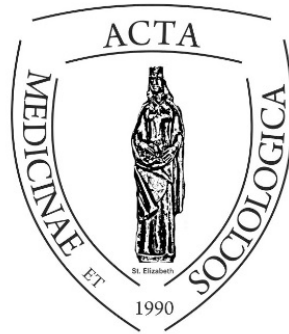

UNIVERSITY
OF DEBRECEN

FACULTY OF
HEALTH
NYÍREGYHÁZA

ACTA
MEDSOC
VOLUME 7.
2016

A Nyíregyházán tanuló fiatalok képzettsége és oktatással kapcsolatos tervei

Qualifications and Education-related Plans of Students Studying in Nyíregyháza

Fónai Mihály – Szigeti Fruzsina

Abstract

The outcomes of the Youth of Nyíregyháza research into education in terms of young people's qualifications meet the published statistics of the Central Statistics Office. The novelty of the research is that it divides learning intentions into age groups, since this method can serve as a base for local development objectives. Besides age, educational plans are shaped by gender and particularly by the level of education of the respondents' mother. Young people attach great importance to studies and formal education in terms of acquiring a good profession. Since the examined age group contributes less importance to family relationships and family effects, meritocratic values and choices are typical of their preference system.

Keywords: formal education, youth, meritocratic values

DOI: 10.19055/ams.2016.7/20-21/3

Absztrakt

A nyíregyházi ifjúsági kutatásnak az oktatással kapcsolatos eredményei a fiatalok végzettségét tekintve megfelelnek a Központi Statisztikai Hivatal által közölteknek. A kutatás új eredményeit a tanulási szándékok korcsoportok szerinti feltárása jelenti, hisz' ezekre lehet a térség fejlesztési terveit alapozni. A tanulási terveket az életkor mellett a nemek, és különösen a válaszolók édesanyjának iskolai végzettsége alakítja. A tanulmányoknak, a formális oktatásnak a fiatalok nagy jelentőséget tulajdonítanak egy jó állás megszerzésénél, és mivel a vizsgált korosztályok kevésbé tartják fontosnak a családi hatásokat és a kapcsolatokat, preferencia rendszerükre a meritokrata értékek és választások jellemzőek.

Kulcsszavak: formális oktatás, ifjúság, meritokrata értékek

Bevezetés

Amennyiben a Statisztikai Célú Területi Egységek Nomenklatúra⁷ területi szintjeit vesszük figyelembe, az mondható el, hogy Nyíregyháza az Észak-Alföld régióban helyezkedik el Szabolcs-Szatmár-Bereg megye megyeszékhelyeként és a Nyíregyházi kistérség székhelyeként.

A legtöbb mutató szerint az Észak-Alföld régió a kedvezőtlen helyzetű térségek közé tartozik, többek között azért, „mert kevés a színvonalasabb szolgáltatást nyújtani képes kis- és középváros; magas viszont a fejletlenebb komfortszintű, elsősorban a szocializmus évtizedei alatt többé-kevésbé mesterségesen, korábbi falvakból létrehozott kisvárosok aránya,... s mert a rendszerváltást követően tönkrement nehézipari központok száma viszonylag nagy” (Kékesi, 2007:72).

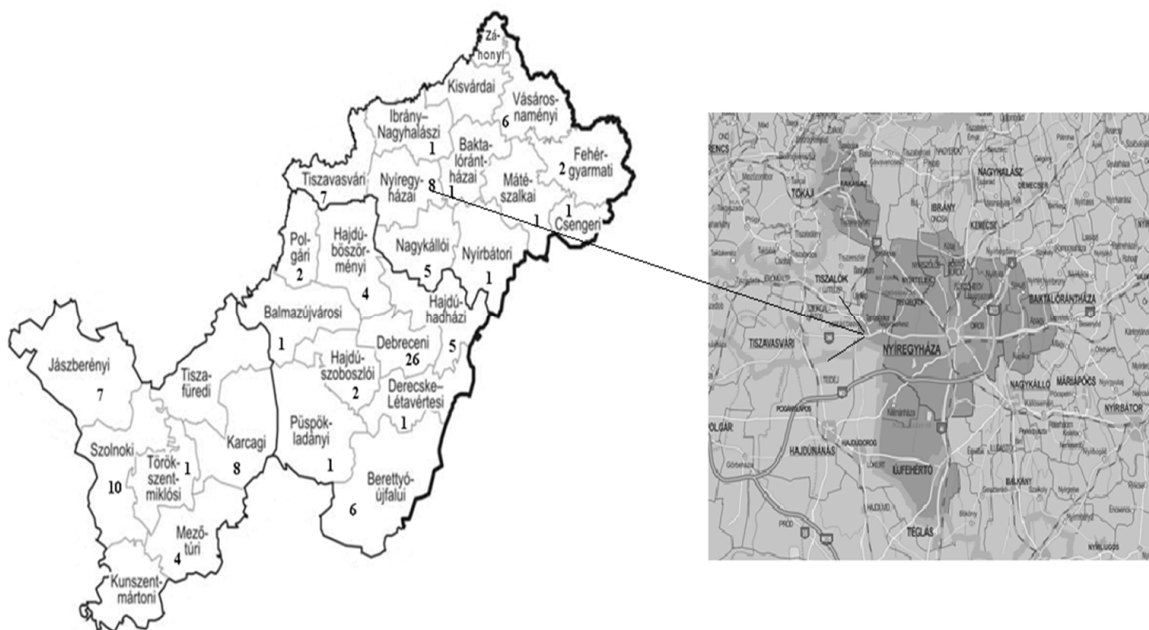
Az Észak-Alföld régió megyéi közül a legkedvezőtlenebb helyzetben Szabolcs-Szatmár-Bereg megye van: a megyében alacsony a foglalkoztatás mértéke, ezzel összefüggésben alacsonyak a jövedelmek és magas a roma népesség aránya, körükben pedig a foglalkoztatás még alacsonyabb, a szegénység pedig magasabb, mint a nem romák körében. A hazai cigány lakosság 14 százaléka ebben a megyében él, amely a Magyarországra jellemző átlagos, 3,1 százalékos arányt messze meghaladja (Malakucziné, 2015). A hazai átlagnál alacsonyabb foglalkoztatási arány (Magyarország: 39%; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 33,7%) és magasabb munkanélküliségi ráta (Magyarország: 5,7%; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 17,8%) jellemzi (Központi Statisztikai Hivatal, 2013, Malakucziné, 2015).

⁷ Nomenclature of Territorial Units for Statistics=NUTS

Ugyanakkor, ha csak Nyíregyháza város adataira fókuszálunk, számos pozitív tendenciára lehetünk figyelmesek⁸, amelyek közül most csak az oktatás területét emelnénk ki. A nyíregyházi felnőtt lakosok iskolázottsági színvonala számottevően javult 2001 és 2011 között: a 25 éves és idősebb népességen belül a diplomások aránya 18 százalékról 27 százalékra emelkedett, amely viszonyszám messze meghaladja a hazánkat jellemző mutatószámot (17%) és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (13,3%) eredményét is. Nagymértékben bővült az érettségizettek aránya (59%) is, amely javulás szintén meghaladja az országos arányt ($\approx 50\%$) (Központi Statisztikai Hivatal, 2013; Malakucziné, 2014, Malakucziné 2015).

Jelen tanulmányunk témaválasztását az indokolta, hogy Nyíregyháza városában megvalósítandó ifjúságpolitikai koncepció kialakításához támpontot nyújtunk: felvázoljuk a Nyíregyházán tanuló ifjúsági korosztály iskolázottsági helyzetképét és jellemzőit, valamint a továbbtanulásra vonatkozó inspirációkat és az azokat befolyásoló tényezőket. Feltérképezzük a munkaerő-piaci aspirációkat, illetve a várva várt munkával kapcsolatos jellemzőket.

1. ábra: Nyíregyháza a Statisztikai Célú Területi Egységek Nomenklatúra területi szintjei szerint

Forrás: www1

⁸ Nyíregyháza városára jellemző pozitívumokat igen részletesen elemzik az alábbi tanulmányok: Fábíán – Takács – Szigeti (2015), Hüse (2015), Malakucziné (2015), R. Fedor (2012), R. Fedor – Jávorné (2014) R. Fedor – Balogh (2015), Szigeti – Fábíán – Takács (2015), Takács – Fábíán – Szigeti (2015).

A kutatás kerete

„Az oktatás természeténél fogva többszintű jelenség. A tanulók osztályközösségekben tanulnak, az osztályok iskolai keretben működnek... Ugyanazon iskolákban tanuló diákok tanulmányi tapasztalatai nem függetlenek egymástól” (Lee, 2002:647). A tudományos kutatások, a nemzetközi és a hazai gyakorlatok egyaránt igazolják e többszintűséget és többszínűséget. Az oktatás (beleértve az oktatás színvonalát, az oktatás minél magasabb szinten történő igénybevételét, stb.) hozzájárulhat egy ország, egy nemzet gazdasági növekedéséhez, a foglalkoztatási kilátások növeléséhez, a társadalom elégedettségének fokozásához, a társadalmi igazságosság útjának megteremtéséhez azáltal, hogy megteremti a kultúra javaihoz való hozzáférést (Kozma, 1998; Nyitrai, 1997; Szabó – Nagy, 2012; Bukodi, 2000). Az oktatási rendszer egy időben közvetíthet tudást, értéket és normát, valamint gondoskodhat a magatartásminták kialakításáról. Erősítheti a hallgatók társadalmi beágyazottságát, s kedvezően formálhatja a tanuláshoz és a munkához való viszonyt (Pusztai, 2009).

Az ifjúság és az oktatás kapcsolatának vizsgálata a szociológiai elemzések meghatározó területe: az Európai Tanács Ifjúsági és Sport Igazgatóságának missziós célja egy Európán átívelő ifjúságpolitikai koncepció kialakítása és implementációja, amely 2008-ban elérte Magyarországot is (Walther et. al., 2008).

Létrehozták az Új Ifjúsági Szemle ifjúságelméleti folyóiratot, amely 2003-tól 2011-ig folyamatosan közzétette az ifjúság területén dolgozó szakemberek írásait az ifjúságpolitika, az ifjúsági közélet, valamint az ifjúságkutatás problémakörének szempontjából (www2).

2010 februárja és 2012 decembere között Prof. Dr. Szabó Ildikó kutatásvezető koordinálásával megvalósult a „*Campus-lét a Debreceni Egyetemen. Csoportok, csoportthátárok, csoportkultúrák*” című kutatás (OTKA K, 81858), amely a nappali tagozaton tanuló, debreceni egyetemi hallgatók kortársi szocializációját igyekszik jellemezni (Fényes – Szabó, 2014, www3).

2000-ben útnak indították a magyarországi, nagymintás ifjúsági kutatássorozatot, melynek minden egyes adatfelvételi hullámában (2000, 2004, 2008, 2012) kiemelt helyen szerepelt az ifjúságra jellemző oktatási körülmények és tényállások tisztázása, a korosztályok iskolázottságára vonatkozó információk feltárása (Nyüsti, 2012). E kutatássorozat jelentette kiindulópontját a 2015. évi nyíregyházi ifjúságkutatásnak, a nyíregyházi ifjúságkutatás alapkoncepciójának. Tanulmányunk céljának éppen ezért azt tűztük ki, hogy ismertetjük, milyen hasonlóságok és különbségek fedezhetők fel az ifjúsági korcsoportok között: kísérletet teszünk egy valós kép ábrázolására a Nyíregyházán tanuló fiatalok iskolai életútjaira vonatkozóan, és ahol lehetséges, összehasonlítást végzünk a 2012. évi országos adatokkal.

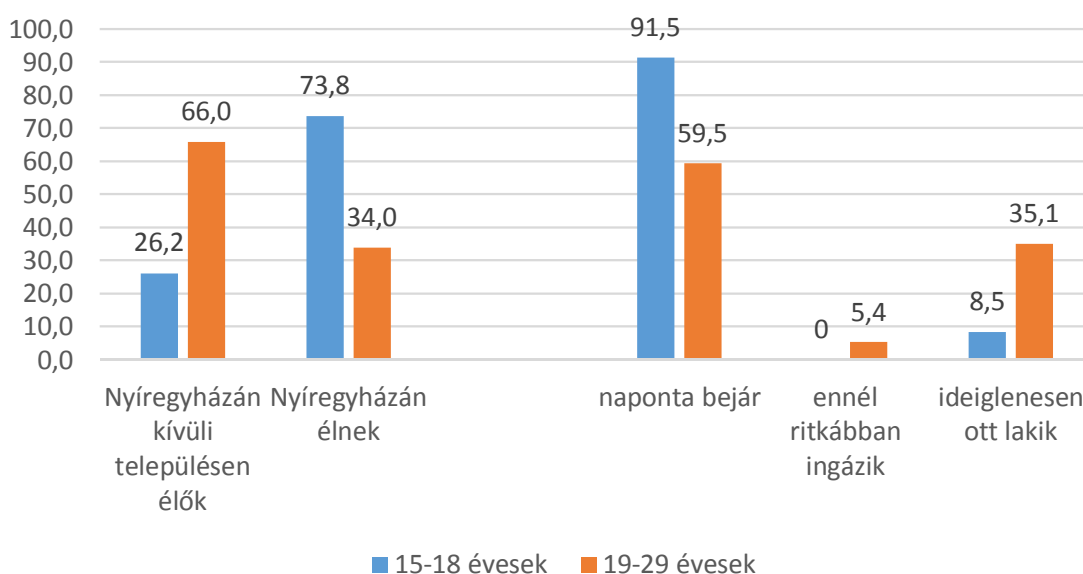
A kutatás eredményei

A Nyírség székhelyén tanulók közül a 15-18 évesek 26,2 százaléka, a 19-29 évesek 66,0 százaléka nem rendelkezik állandó nyíregyházi lakcímmel, azaz ingázik a lakhelye és az iskola székhelye, Nyíregyháza között. A naponta ingázók aránya a 15 és 18 év közöttiek esetében 91,5 százalék, míg az idősebb korcsoportnál ez az arány jóval alacsonyabb (59,5%). A kollégiumban, albérletben, egyéb lakhelyen élők megoszlása az előbbi korosztálynál 8,5 százalék, az utóbbiban 35,1 százalék. A többi válaszadó nem ingázik naponta és nem is lakik ideiglenesen Nyíregyházán: a 15-18 éves korosztály 0,0 százaléka, a 19-29 évesek 5,4 százaléka nem ingázik naponta és nem is lakik ideiglenesen Nyíregyházán.

Összességében a „fiatalabbaknál” átlagosan 25 percet, az „idősebbeknél” közel dupla ennyi időt vesz az igénybe, hogy az otthonukból eljussanak a nevelés intézményébe.

A 18 éven aluliakra jellemző válaszmegtagadási viszonyszám (53,5%) – amely az iskolába járás gyakoriságára vonatkozik – rendkívül magasnak mondható, melynek magyarázatára nincsen információink.

2. ábra: A „bejárósok” és a „bentlakók” aránya (%)

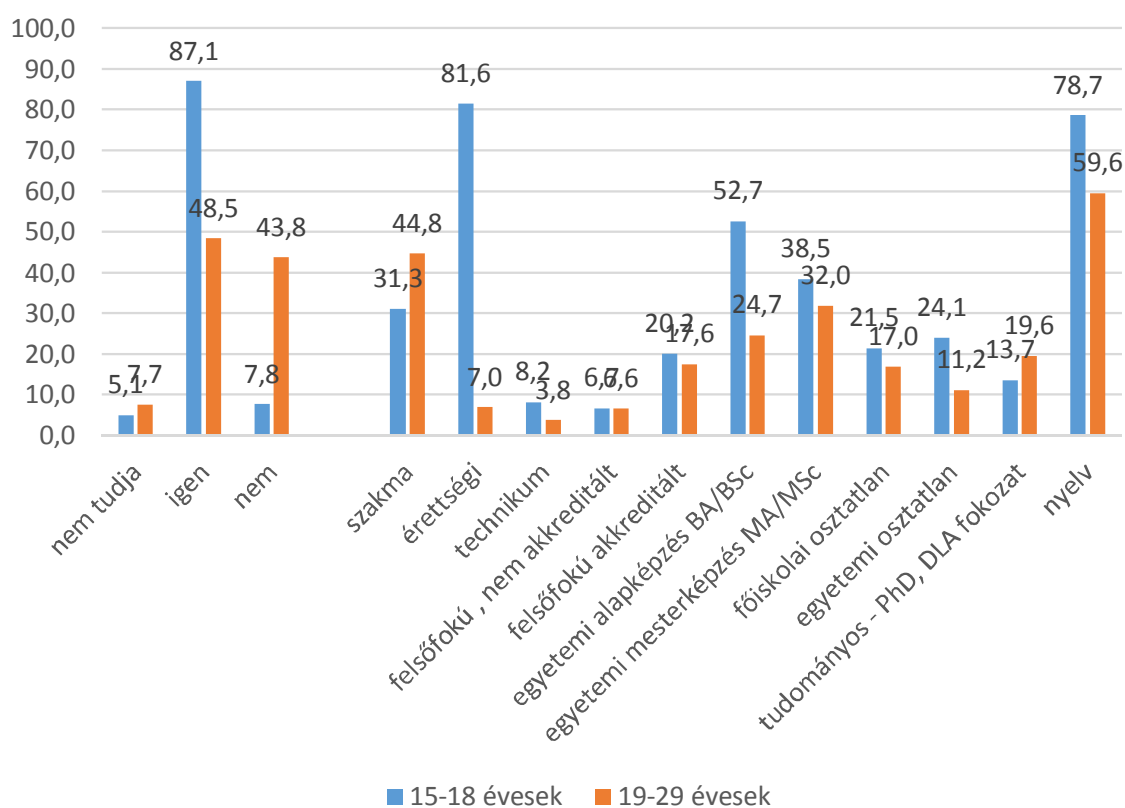

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A továbbtanulás szándékát a „Szeretne-e még továbbtanulni a közeljövőben?” kérdéssel vizsgáltuk meg. Továbbtanuláson a Nyíregyháza városában tanuló fiatalok 67,8 százaléka gondolkodik, amely arány mind az országos átlagot (31%), mind Hajdú-Bihar megye viszonyszámát (40%), mind Jász-Nagykun-Szolnok megye értékeit (21%), mind a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére jellemző megoszlást (41%) meghaladja (Szabó – Nagy, 2012).

Korcsopontonként továbbvizsgálódva az nyert tanúbizonyoságot, hogy a 15-18 éves korcsoport az, amely szignifikánsan nagyobb arányban vallja magáról, hogy szeretne még a jövőben továbbtanulni, újabb végzettséget, képesítést megszerezni ($p=0,000$). Természetesen, esetükben az érettségi megszerzése a fő cél (81,6%). A sorrendben ezután következik a nyelvtanfolyamon való részvétel (78,7%), az egyetemi alapképzésben való továbbtanulás (52,7%) majd az egyetemi mesterképzési orientáció (38,5%).

3. ábra: Továbbtanulási tervek alakulása korcsoportok szerint? (%)

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Az éppen még tanuló fiatalok továbbtanulási terveiről, az iskolai életpályák szűkebb keresztmetszetű individualitásáról – a képzés szintjeire fókuszálva – elmondható (Nyüsti, 2012), hogy a 15-18 éves szakközépiskolásokra (48,8%) és gimnazistákra (45,1%) jellemző egyértelműen az érettségire készülés, az „érettség” megszerzése ($p=0,000$). Ugyanezen korosztály gimnazistáinak távlati célja között szerepel az egyetemi alapképzésben ($p=0,000$) vagy az egyetemi mesterképzésben történő továbbtanulás ($p=0,000$). Az előbb említett képzésben történő részvételt a válaszadó hallgatók 56,1 százaléka tartja valószínűnek, az utóbbit 65,3 százalék. A szakközépiskolai képzésben részt vevő hallgatók vitathatatlanul (újabb) szakmát szeretnének szerezni a jövőben ($p=0,000$). Megoszlásuk 70,0 százalék.

A 19-29 éves ifjúságról az mondható el, hogy akik egyetemi alapképzésben vesznek részt, azokra egyértelműen jellemző az egyetemi mesterképzés preferálása ($p=0,003$), hisz' 48,2 százalék említi ennek a képzési formának a lehetőségét.

1. táblázat: Továbbtanulási tervek alakulása korcsoportok és iskolai végzettség szerint (%)⁹

	Képzési szint	Továbbtanulási tervek			
		(Másik) szakma	Érettségi	Egyetemi alapképzés	Egyetemi mesterképzés
15-18 évesek	Gimnázium	-	45,10	56,10	65,30
	Szakközépiskola	70,0	48,80	-	-
19-29 évesek	Egyetemi alapképzés	-	-	-	48,20

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Láttuk, hogy a tanulási szándékot az életkor alapvetően meghatározza, ami a két korcsoport élethelyzetéből fakadó eltérés. A korcsoportok hatása mellett azt is vizsgáltuk, hogy a tanulási szándékra, és a lehetséges szintre milyen hatást gyakorol a nem és a szülők iskolai végzettsége. Ha a nemek eltéréseit a korcsoportok között hasonlítjuk össze, azaz a két korcsoporthoz tartozó nőket a nőekkel, férfiakat a férfiakkal, akkor a már megfigyelt szignifikáns különbségek érvényesülnek. A továbbtanulási szándék szerinti különbség nemcsak a korcsoportok között, hanem a korcsoportokon belül is szignifikáns a két nem között. A nők mindkét korcsoportban inkább tanulnának, mint a férfiak.

2. táblázat: Szeretne-e továbbtanulni, nemek és korcsoportok szerint (%)

	15-18 évesek		19-29 évesek	
	férfi	nő	férfi	nő
Igen	71,0	86,6	32,4	38,5
Nem	12,0	2,4	38,3	31,1
Még nem gondolkozott rajta	13,0	5,5	10,1	8,2
Nem válaszolt	4,0	5,5	19,2	21,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
Elemszám	100	127	188	257

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

⁹ A táblázatban csak a szignifikáns eredményekhez tartozó megoszlások vannak feltüntetve.

Ha a továbbtanulás területét és szintjét vizsgáljuk, a korcsoportokon belül a nemek között csak a nyelvtanulás esetében találunk szignifikáns különbségeket – úgy tűnik, hogy bár a nők hangsúlyosabban tervezik a tanulmányaikat, azok területét és szintjét tekintve már nincs eltérés a férfiakhoz képest. Ezt az ifjúsági kultúra általános vonásaival magyarázhatjuk. A két korcsoport férfi, illetve nő tagjai között már szignifikáns különbségek vannak a tervezett tanulmányok területe és szintje alapján, ami megfelel a két korcsoport általános különbségeinek. Összességében olyan eltéréseket, melyre helyi oktatási stratégiát lehetne tervezni, nem találhatunk a korcsoportok és a nemek között, a különbségek az életkori csoportok „természetes” eltéréseivel magyarázhatók. Az oktatási stratégia tervezéséhez a 15-18 éves korosztály prioritásait érdemes figyelembe venni.

A továbbtanulási szándékokat jelentősen alakítja a szülők iskolai végzettsége is. A szülők iskolai végzettségét három csoportba vontuk össze, alap, közép, és felsőfokú (magas) végzettségbe, ennek oka az áttekinthetőbb elemzés volt. Elsőként lássuk az anyák iskolai végzettségének hatását.

A tanulási szándékot, a (tovább)tanulás területét és szintjét tekintve a két korcsoport között az anyák iskolai végzettsége alapján a korcsoportok általános eltéréseinek megfelelően, szignifikáns eltérések érvényesülnek (mindhárom végzettségi szint esetében $p=0,000$). Az anyák iskolai végzettsége a korcsoportokon belül több esetben hat szignifikáns módon a tanulási tervekre. A 19-29 évesek esetében a tanulási terveket már kevésbé befolyásolja az anya iskolai végzettsége – a 15-18 évesek esetében a hatás erősebb ($p=0,066$). A fiatalabb korosztályban a hatás lineáris, minél magasabb az anya iskolai végzettsége, annál jelentősebb a továbbtanulási szándék. A szakmai végzettség megszerzésére mindkét korcsoportban szignifikáns anyai iskolai végzettségi hatást találunk ($p=0,024$, $p=0,000$): a magasabb iskolai végzettségű anyák gyerekei kevésbé terveznek szakmai végzettséget (itt: szakmunkás végzettséget). Az érettségi megszerzésének a célja esetében is szignifikáns hatás érvényesül ($p=0,049$, $p=0,002$), csak hogy amíg a fiatalabb korcsoportban az anya magasabb iskolai végzettsége implikálja az érettségit, mint tanulmányi célt, az idősebb korcsoportban az alacsonyabb anyai iskolai végzettség, ami érthető, hisz’ a magasabb végzettségű anyák gyerekei eddigre már megszerezték az érettségit. Ezt a következtetést csak óvatosan fogalmazhatjuk meg, a válaszolók alacsony száma miatt – az idősebb korcsoportbeliek esetében hasonlóan alacsony elemszámok mellett, de érvényesül az anyák iskolai végzettségének a hatása a „közepes” iskolai végzettségek, beleértve a tanfolyami végzettségek megszerzésének a szándékára. Az anyák iskolai végzettsége mindkét korcsoportban szignifikáns hatást mutat a felsőfokú tanulmányi tervekre – a hatás mindkét korcsoportban lineáris, azaz a magasabb végzettségű anyák gyerekei magasabb arányban terveznek felsőfokú tanulmányokat, és hasonló a helyzet a

nyelvtanulást illetően is. Mindez azt jelenti, hogy az anyák iskolai végzettségének fontos szerepe van a gyerekeik továbbtanulási terveiben, sok szempontból az anyák iskolai végzettségének szintje inspirálja a tanulási terveket.

3. táblázat: Szeretne-e továbbtanulni,
az anyák iskolai végzettsége és korcsoportok szerint (%)

	15-18 évesek			19-29 évesek		
	alacsony	közepes	magas	alacsony	közepes	magas
Igen	64,4	84,0	88,4	37,2	43,4	38,1
Nem	11,1	2,0	4,3	39,4	32,2	33,6
Még nem gondolkozott rajta	15,6	10,0	4,3	6,6	9,8	10,6
Nem válaszolt	8,9	4,0	100,0	16,8	13,3	17,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Elemszám	45	50	69	137	143	113

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Az apák hatása az apák iskolai végzettségének státuszkijelölő szerepe miatt fontos, hisz' a családok társadalmi helyzetét leggyakrabban az apák státuszával, és az annak az alapját jelentő iskolai végzettséggel fejezik ki annak ellenére, hogy mára a főkereső szerepe vált lényegessé. A párkapcsolatokra a homogenizálódás a jellemző, nincs jelentős különbség nők és férfiak iskolai végzettsége között.

A két korcsoport között a továbbtanulási szándékot tekintve az apák mindhárom iskolai végzettségi szintje esetében szignifikáns eltérés érvényesül ($p=0,000$, $p=0,001$, $p=0,00$), hasonlóan az anyák iskolai végzettségének a hatásához, azaz a szülők iskolai végzettsége hasonló hatást gyakorol a tanulási tervekre. Ha a továbbtanulás területeit és szintjét vizsgáljuk, az egyes korcsoportok tervei esetében az apák iskolai végzettsége sokkal kevésbé gyakorol szignifikáns hatást, mint az anyáké, a hatások pedig gyakran tradicionálisak. Így például az alacsony iskolai végzettségű apák gyerekei a 19-29 éves korosztályban szignifikáns eltéréssel tanulnának szakmát a magasabb végzettségű apák gyerekeihez képest ($p=0,019$). Erősebb hatást az MA, MSc szinten, és osztatlan egyetemi képzés esetében tervezett tanulmányok kapcsán tapasztalhatunk még, a magasabban képzett apák gyerekei nagyobb arányban terveznek mesterszintű tanulmányokat ($p=0,021$, $p=0,000$). Az apák hatása egyidejűen „tradicionális” és „státuszkijelölő”, s úgy tűnik, kisebb hatású, mint az anyáké, akik nagyobb hatást gyakorolnak gyerekeik továbbtanulási terveire.

4. táblázat: Szeretne-e továbbtanulni,
az apák iskolai végzettsége és életkorcsoportok szerint (%)

	15-18 évesek			19-29 évesek		
	alacsony	közepes	magas	alacsony	közepes	magas
Igen	78,9	78,6	87,5	36,4	44,0	39,6
Nem	5,3	4,8	3,6	38,3	29,3	35,4
Még nem gondolkozott rajta	8,8	9,5	5,4	7,4	11,2	9,4
Nem válaszolt	7,0	7,2	3,6	16,8	15,5	15,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Elemszám	57	42	56	182	116	96

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Fontosnak tartottuk azt is megvizsgálni, hogy mi lehet a továbbtanulás háttérében, melyek lehetnek azok a kiváltó okok, amelyek az iskolai pályafutás kitolását idézhetik elő. Ennek kapcsán vizsgálatunkban a minél jobban fizető állás megszerzése; a manapság megfelelő végzettség nélkül nincs esély normális életre; az azzal foglalkozhassak, amit igazán szeretek; a családom és a környezetem elvárja; a szeretek tanulni; az elég erről később döntenem; a természetes, hogy további végzettséget szerezzek; a folyamatos tanulás ma már nélkülözhetetlen és az egyéb kategóriákat definiáltuk.

Az eredmények ismeretében az nyert tanúbizonyságot, hogy a Nyíregyházán tanulók számára a három legfőbb kiváltó ok – a továbbtanulás szempontjából – a minél jobban fizető állást találjak, a végzettség nélkül nincs esélyem a normális életre és az azzal foglalkozhassak, amit igazán szeretek.

Ezeknek a motivációknak a megítélésben jelentős eltérések figyelhetők meg ($p=0,002$): a végzettség nélkül nincs esély a normális életre és az azzal foglalkozhassak, amit igazán szeretek megnyilvánulás egyértelműen a 15 és 18 év közöttiekre jellemző, még az anyagi javakhoz, fizetéshez társuló megjegyzés kétségkívül az „idősebbekre”.

5. táblázat: A továbbtanulás okai életkorcsoportok szerint (%)

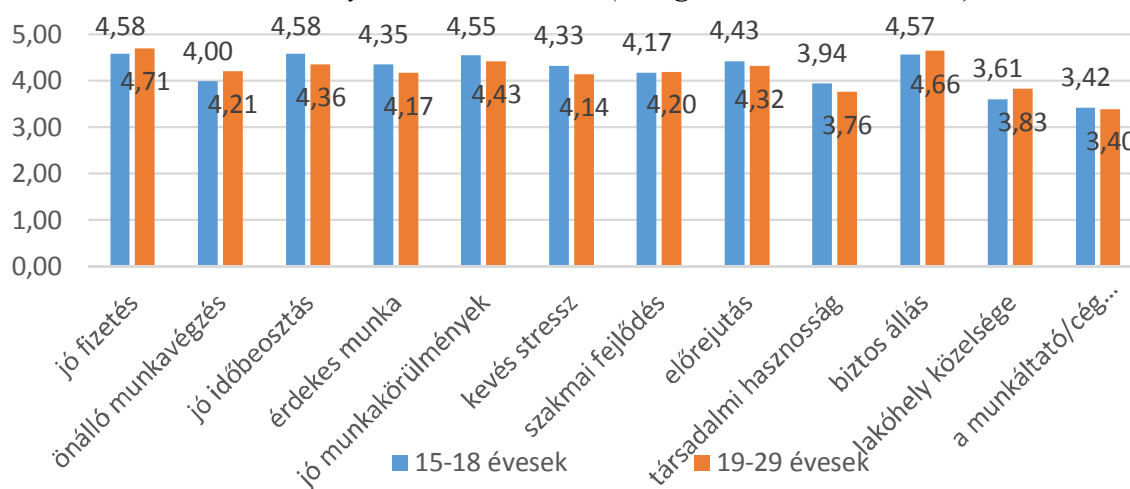
	15-18 évesek	19-29 évesek	Összesen	Elemiszám
minél jobban fizető állást találjak	49,2	50,8	100	303
végzettség nélkül nincs esély normális életre	50,9	49,1	100	57
azzal foglalkozhassak, amit szeretek	52,2	47,8	100	67
családom, környezetem elvárja	0,0	100,0	100	1
szeretek tanulni	10,0	90,0	100	20
később kell eldöntennem, hogy mit is kezdjek magammal	33,3	66,7	100	3
természetes, hogy (további) végzettséget szerezzek	57,1	42,9	100	7
nélkülözhetetlen a folyamatos tanulás	6,7	93,3	100	15
egyéb	0,0	100,0	100	1

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Az ember életében fontos szerepet tölt be a munkahely megléte, a munkahely klímája: az érdekes munkakörnyezet; a fizetéssel való elégedettség, a biztos munkahely megléte; a szakmai fejlődési lehetőségek kínálata; az elismertség, stb. Ezeknek a szempontoknak a varianciaanalízissel megvalósított vizsgálata során azt tudjuk megállapítani, hogy a jó fizetés ($p=0,023$), az érdekes munka ($p=0,015$), a kevés stressz ($p=0,019$) és a lakóhely közelsége ($p=0,014$) az, amelyek fontosságáról eltérően vélekednek a tanulók.

A jó fizetés szükségessége és a lakóhely közelsége egyértelműen az „idősebb generáció” véleményalkotása során rajzolódik ki. A 15 és 18 év közöttiek azt tartják fontosnak a munkahelyválasztással kapcsolatban, hogy érdekes és izgalmas legyen az ellátandó feladat, valamint kevés stresszel, stressz-helyzettel találkozzanak.

4. ábra: Mennyire tartja fontosnak az alábbi szempontokat a munkahelyválasztás során? (átlagok összehasonlítása)

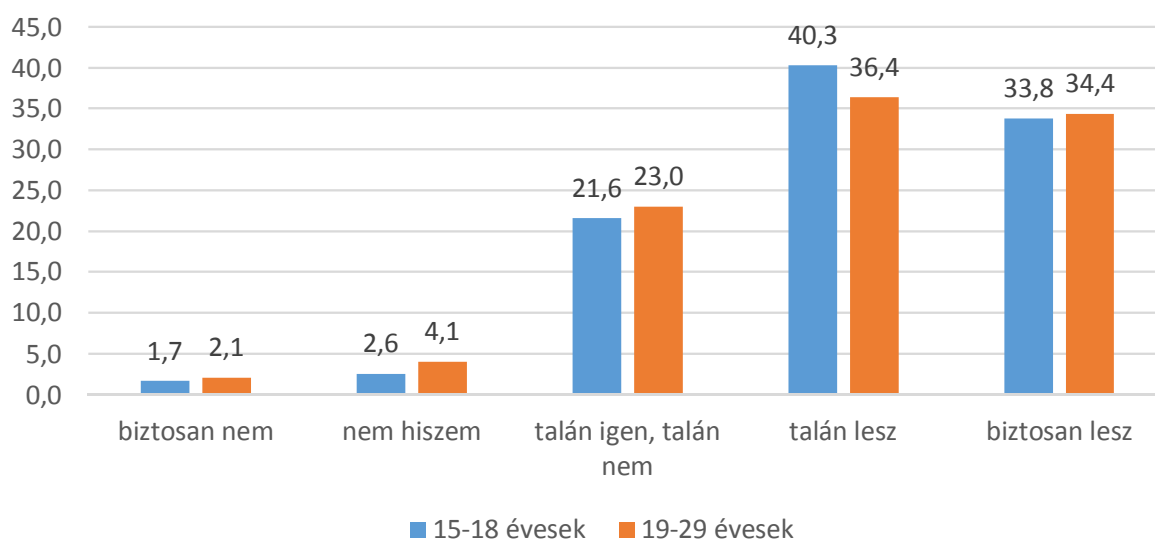

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Kíváncsiak voltunk arra is, mi a tanulók véleménye arról, vajon meg fogják-e találni életpályájuk során azt a munkát, amire mindig is vágnak/vágytak?

A két korcsoport álláspontja nem különbözik élesen e tekintetben ($p=0,780$): általánosságban az mondható el, hogy a Nyíregyházán tanuló ifjúság bizakodó és az a megítélésük, hogy rá fognak életük során lelteni azon állásra, pozícióra, amely után leginkább vágnak, vágyakoznak, és amely együtt jár a megfelelő mértékű fizetéssel.

5. ábra: Véleménye szerint lesz-e valaha olyan munkája, amely legalább megközelíti azt, amire vágyik? (%)

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

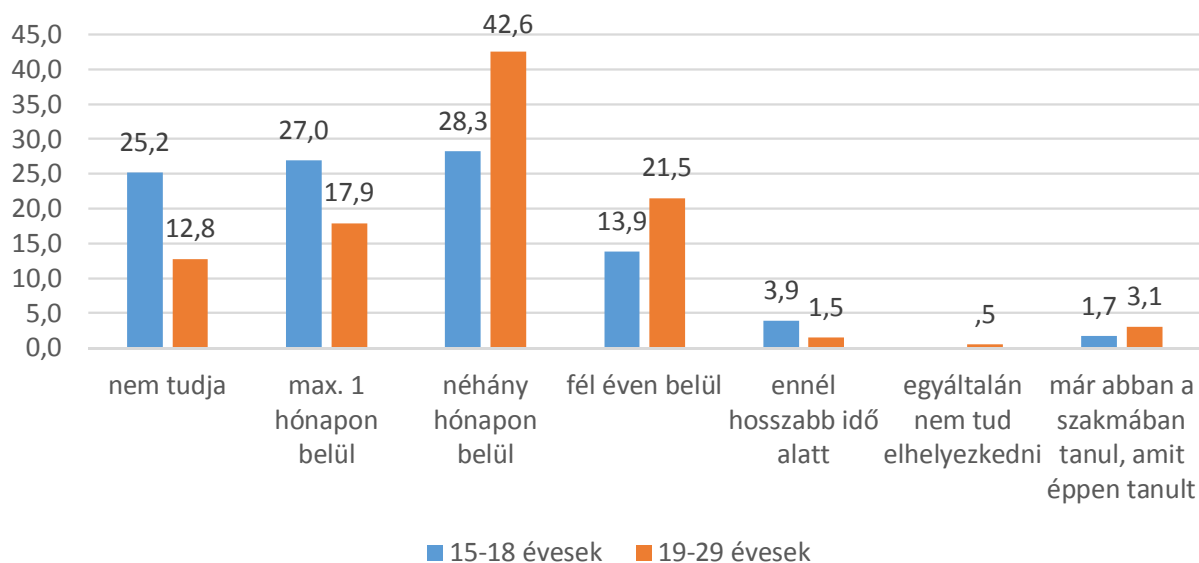
„Az iskola befejezése és az első munkahely betöltése közötti idő kiemelt fontosságú a munkaerő-piaci elemzések során” (Szabó – Nagy, 2015:126). Az országos átlag alapján a fiatalok átlagosan közel két évet töltenek munkanélküli státuszban az iskola befejezése után, ám közel 16 százalékuk kevesebb, mint 1 hónapon belül el tud helyezkedni, illetve közel kétharmaduk fél év után már talál munkát.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a féléves mutató elmarad az országos átlagtól: a fiatalok 53 százaléka tud elhelyezkedni ezen időtávon belül (Szabó – Nagy, 2015).

Mindezek ismeretében fontosnak tekintettük empirikus vizsgálatunk során, hogy választ kapjunk arra a kérdésre, mit gondolnak arról a nyíregyházi ifjúság tagjai, hogy a tanulmányaik befejezése után átlagosan mennyi idő szükséges ahhoz, hogy el tudjanak helyezkedni a munka világában? A kereszttábla elemzés eredményeinek ismeretében azt tudjuk megállapítani, hogy a két korcsoport reményei – a kedvező munkaerő-piaci helyzetbe kerülés szempontjából – messze elmaradnak egymástól

($p=0,000$). A 15 és 18 év közöttiek bizakodóbbak, optimistábbak: úgy gondolják, hogy az iskolai pályafutás befejezését követően legfeljebb 1 hónapon belül már találnak állást. Velük ellentétben az idősebb korcsoport már nem látja ilyen kedvezőnek a helyzetet: véleményük szerint közel fél év szükséges ahhoz, hogy munkába tudjanak állni.

6. ábra: Reményei szerint a tanulmányai befejezése után mennyi idő után tud majd elhelyezkedni? (%)

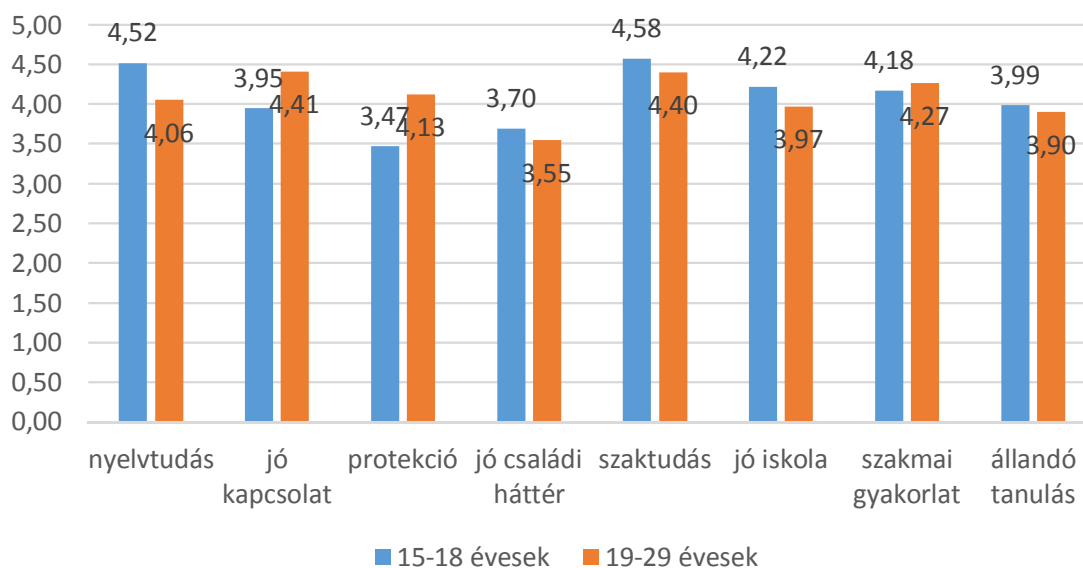
Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A sikeres munkaerő-piaci elhelyezkedéshez az iskolai végzettségen túlmenően fontos szerepe van a különböző kompetenciáknak, úgymint az élethosszig tartó tanulásnak (life long learning), a szakmai gyakorlatokon való részvételeknek, a megfelelő eredménnyel bíró iskolai bizonyítványnak, a szaktudással való rendelkezésnek, stb. Ezek olyan készségek és ismeretek, amelyek nem a családi szocializáció során sajátíthatók el, hanem az oktatás-nevelés intézményeiben, az oktató-nevelők közbenjárásával (Szabó – Nagy, 2015).

A felsorolt kvalitásoknak és talentumoknak a szükségességét a fiatalok egy 1-től 5-ig tartó Likert-skálán tudták értékelni, melynek eredményei – a varianciaanalízis alapján az alábbiak szerint foglalható össze: a két korcsoport között jelentős, kardinális különbség létezik a nyelvtudás ($p=0,000$), a jó kapcsolat ($p=0,000$), a protekció ($p=0,000$), a szaktudás ($p=0,007$) és a jó iskola ($p=0,001$) fontosságának megítélésében. A megkérdezettek közül egyértelműen a 15-18 éves korosztály definiálta elengedhetetlen tényezőnek a nyelvtudást, a szakmai tudást és a jó iskolát. A 19-29 éves korcsoport szerint a jó kapcsolat és az ezzel együtt járó protekció megléte az, amely leginkább hozzájárul a sikeres elhelyezkedéshez.

A családi háttér ($p=0,113$), a szakmai gyakorlat ($p=0,204$) és az élethosszig tartó tanulás ($p=0,328$) megítélésében azonban nincsen számottevő különbség a két korcsoport között: az ifjúság szerint ezek a legkevésbé szükséges és fontos tényezők álláskeresés szempontjából.

7. ábra: Ön szerint a következők mennyire szükségesek ahhoz, hogy az ember jó állást találjon? (átlagok összehasonlítása)

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Közismert tény, hogy ezekről a kompetenciákról, ismeretekről nem lehet általánosságokban beszélni, hiszen a gazdaság, az ágazatok és a munkakörök gyorsan változnak, amelyekhez mindig újabb és újabb követelmények és elvárások társulnak (Berde és munkatársai, 2006). Ugyanakkor mindezen felgyorsult világban felismerhető az is, hogy a nyelvismeret kezd általánosan megjelenő és elvárt kompetenciaként feltűnni és érvényesülni (Szabó – Nagy, 2015).

Országos átlagban a fiatalok 60 százaléka, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az ifjúság 52 százaléka rendelkezik idegen nyelvismerettel (Szabó – Nagy, 2015). Nyíregyháza városában ez az arány még kedvezőbb: a 15-18 éves korcsoport 85,8 százaléka, a 19-29 éves korosztály 61,9 százaléka beszél valamilyen szinten idegen nyelvet.

Nyelvtudás tekintetében – akárcsak az Észak-Alföld régióban – az angol nyelv preferálása figyelhető meg: a 15-18 éves válaszadók 86 százaléka tud angolul. Ezt követi a német nyelv (12,1%) ismerete. Az idegen nyelvhasználat szintjére az jellemző, hogy az idegen nyelvet beszélők 3,8 százaléka anyanyelvi szinten képes

alkalmazni a nem anyanyelvét, 6,3 százalék felsőfokon, 42,1 százalék középszinten, 29,6 százalék alapszinten.

A 19-29 évesek 87,1 százaléka számol be arról, hogy beszél angolul, 10,2 százalék pedig arról, hogy a német nyelvet is képes használni. A nyelvhasználat szintje esetükben az alábbiak szerint alakul: a válaszadók 2,4 százaléka anyanyelvi szinten, 9 százaléka felsőfokon, 37,2 százaléka középszinten, 21,3 százaléka alapszinten beszéli az idegen nyelvet.

6. táblázat: A Nyíregyházán tanuló ifjúság idegennyelv-használatának szintjei (%)

	15-18 évesek	19-29 évesek
Nem tudja megállapítani	4,9	0,7
Anyanyelvi szinten	4,4	2,6
Felsőfokon	7,3	16,1
Középfokon	49,0	54,1
Alapfokon	34,5	26,6
Összesen	100	100
Elemszám	206	305

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

A nyíregyházi ifjúság idegen nyelv használatának a szintjei és a nyelv elsajátításának helyei közötti összefüggés vizsgálat, azaz a keresztábra elemzés eredményei ($p=0,000$) szerint azt tudjuk megállapítani, hogy a felsőfokú és középfokú nyelvhasználat elsajátításának a színhelye egyértelműen az iskola intézménye és az iskolán kívüli lehetőséget megteremteni képes magánoktatás, nyelvviskolai keretrendszer és a külföldön hosszabb ideig történő tartózkodás¹⁰. A vizsgálat kimenetele szerint az alapfokú nyelvismeret tanulásához és ismeretéhez az oktatás-nevelés intézménye képes biztosítani a kellő alapokat és feltételeket.

¹⁰ A 15 és 18 év közöttiek 4,8 százaléka már tanult külföldön. Ez a megoszlás a 19-29 közöttiek esetében 0,9 százalékkal magasabb. Bővebb információk – ezzel kapcsolatosan – jelen kötetben Kállai–Lengyel–Nyírcsák, (2016) tanulmányában olvashatók. A külföldi munkavállalás kérdéskörének egyik demográfiai vonatkozása az, hogy a kivándorlók többsége gyermekvállalási korban lévő fiatal, akik a családalapítási terveiket az adott országban valósítják meg. A fiatalok gyermekvállalási elképzeléseinek eredményeit jelen kötetben R. Fedor (2016) írásában olvashatjuk.

7. táblázat: A Nyíregyházán tanuló ifjúság idegennyelv-használat szintjeinek és elsajátítás-helyszíneinek összefüggései

	Iskolában	Iskolán kívül	Mind a kettőben
Anyanyelvi szinten	3,4	11,1	1,4
Felsőfokon	5,8	17,8	19,5
Középfokon	43,2	55,6	63,8
Alapfokon	47,6	15,6	15,2
Összesen	100	100	100
Elemszám	206	45	210

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Fontosnak tekintettük annak a kérdésnek a vizsgálatát is, amely az idegen nyelv használatára vonatkozik. A két korcsoport között csak a munkához ($p=0,000$) és a tanuláshoz ($p=0,000$) kötődő idegennyelvtudás tekintetében találtunk számottevő eltérést: az előbbi cselekvéshez használatos nyelvhasználat egyértelműen a 19-29 évesekre, még az utóbbihoz társuló igénybevétel vitathatatlanul a 15 és a 18 év közöttiekre jellemző. A többi felkínált alternatíva eloszlásában viszont nem mutatkozott meg jelentős eltérés ($p>0,05$).

8. táblázat: Szokta-e Ön az idegen nyelvi tudását használni az alábbiakhoz? (átlagok összehasonlítása)

		munka	tanulás	újság/ magazin olvasása	internetes olvasás	társalgás szóban	társalgás írásban
15-18 évesek	Átlag	1,3571	3,0376	2,1818	2,6154	2,1762	2,2607
	N	168	213	209	208	210	211
19-29 évesek	Átlag	1,8158	2,5199	2,1367	2,4604	2,2374	2,1913
	N	266	277	278	278	278	277
Összesen	Átlag	1,6382	2,7449	2,1561	2,5267	2,2111	2,2213
	N	434	490	487	486	488	488

Forrás: Nyíregyháza Ifjúsága 2015.

Összegzés

A 2015-ös nyíregyházi ifjúságkutatás eredményei közül elsősorban a tanulási szándéokra és az elhelyezkedési mintázatokra vonatkozóak jelentenek szakmailag, tudományosan új eredményeket. A vizsgált minták kialakítása és a mintaválasztási eljárás miatt a két korosztály iskolai végzettségének a jellemzői nem térnek el lényegesen az alapsokaságtól.

A tanulási szándékokat és a tanulás szintjét, területét illetően kapott eredmények lehetőséget adnak a térség köz- és felsőoktatási, valamint szakképzési intézményeinek arra, hogy a „tanulási keresletet” prognosztizálják – ez fontos az intézmények működése és a képzési struktúra szempontjából. A tanulási, továbbtanulási szándékot az életkori csoporthoz tartozás alakítja meghatározóan, hisz’ a 15-18 évesek számára a szakma, az érettségi és a felsőfokú végzettség megszerzése még egyaránt potenciális lehetőség – csaknem kilenctizedük tervezi is azt, hogy továbbtanul. A 19-29 éves korosztálynak csak a fele tervezi azt, hogy tanul, ez elsősorban szakmai képzést, és mesterszintű felsőfokú tanulmányokat jelent. A további eltéréseket a korcsoportokon belül és között a nemek szerinti hovatarozás és a szülők, különösen az anyák iskolai végzettsége alakítja – a nők inkább tanulnának, és az anyák iskolai végzettsége komoly hatást gyakorol a tanulmányok szintjére.

A vizsgált korosztályok közötti további különbségek nem annyira munkahelyválasztás szempontjaiban érvényesülnek (azokra a biztos egzisztencia választása a jellemző), mint a „jó állás” megtalálásában. A „jó állásba” kerülés megítélésében a két korcsoport között már lényeges különbségek vannak, míg a fiatalabbak a tudásra helyezik a hangsúlyt, a 19-29 évesek nagyobb szerepet tulajdonítanak a kapcsolatoknak, a protekciónak, igaz, a 15-18 évesek pedig a családi háttérnek. Az eltéréseket – valamennyi területen – az átélt tapasztalatokkal magyarázzuk.

Felhasznált irodalom

- 1.) Berde Éva és munkatársai (2006): Diplomával a munkaerőpiacon. Felsőoktatási Kutatásintézet, Budapest. http://www.hier.iif.hu/hu/konf/Felsooktatasi_GYZ.pdf. Utolsó látogatás: 2015. november 22.
- 2.) Bukodi Erzsébet (2000): Szülői erőforrások és iskolázási egyenlőtlenségek. In: Elekes Zsuzsa – Spéder Zsolt (2000): *Törések és kötések a magyar társadalomban*. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság – Századvég Kiadó, Budapest. 13-27. oldal.
- 3.) http://szserv.socio.uszeged.hu/HEFOP/HEFOP_2006_november_2_retegzodes_CD/3_3_toresek_Bukodi_iskolazasi_egyenlotlensegek_szuloi_eroforrások.pdf Utolsó látogatás: 2015. december 3.
- 4.) Fábián Gergely – Takács Péter – Szigeti Fruzsina (2015): A jövedelmi helyzet és a jövedelmi szegénység. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 6. No. 18-19.* 68-79. oldal.
- 5.) Fényes Hajnalka, Szabó Ildikó (szerk.) (2014): *Campus-lét a Debreceni Egyetemen. Ifjúságszociológiai tanulmányok*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. <http://mek.oszk.hu/13900/13914/13914.pdf>. Utolsó látogatás: 2015. december 8.
- 6.) Huszti Éva, Takács Péter, Hüse Lajos (2016): A „Nyíregyháza Ifjúsága 2015” kutatás módszertana. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 7. No. 20-21:* 211-218 oldal.
- 7.) Hüse Lajos (2015): A szubjektív egészségi állapot tényezői és azok változásai Nyíregyházán és vonzáskörzetében. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 6. No. 18-19.* 96-120. oldal.

- 8.) Kállai Barbara – Lengyelne Pogácsás Mária – Nyírcsák János (2016) Munkaerő-piac, külföldi munka és tanulás. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 7. No. 20-21.* 48-81. oldal.
- 9.) Kékesi Márk Zoltán (2007): A szubjektív életminőség térbeli vonatkozásai. In: Utasi Ágnes (szerk.) (2007): *Az életminőség feltételei. Műhelytanulmányok.* MTA Politikai Tudományok Intézete: 72-83. oldal.
- 10.) Kozma Tamás (1998): Szabadság vagy igazság? *Új Pedagógiai Szemle 48. évfolyam 10. szám,* 219-234. oldal. <http://mek.oszk.hu/01900/01945/01945.pdf>. Utolsó látogatás: 2015. december 3.
- 11.) Központi Statisztikai Hivatal (2013): *2011. évi népszámlálás. 3. Országos adatok.* Xerox Magyarország Kft., Budapest.
- 12.) Lee Valerie E. (2002): Catholic schools: private and social effects William Sander. Boston: Kluwer Academic Publishers (book review). *Economics of Education Review 21. 5.* pp. 646-648.
- 13.) Malakucziné Póka Mária (2014): Demográfiai, háztartási jellemzők. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 5. No. 12-13.* 9-28. oldal.
- 14.) Malakucziné Póka Mária (2015): A Nyíregyházi járás település szerkezeti, demográfiai, háztartási jellemzői. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 6. No. 18-19.* 11-29. oldal.
- 15.) Nyitrai Ferencné (1997): Az oktatás helyzete nemzetközi összehasonlításban. *Statisztikai Szemle 75 évfolyam 10. szám.* 797-817. oldal.
- 16.) http://www.ksh.hu/statszemle_archive/1997/1997_10/1997_10_797.pdf. Utolsó látogatás: 2015. december 3.
- 17.) Nyüsti Szilvia (2012): Oktatási helyzetkép. In: Székely Levente (szerk.) (2012): *Magyar Ifjúság 2012. Tanulmánykötet.* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 90-126. oldal.
- 18.) Pusztai Gabriella (2009): *A társadalmi tőke és az iskolai pályafutás.* Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- 19.) Rusinné Fedor Anita (2012): Gazdasági aktivitás lokális jellemzői: nők és férfiak a „munka piacán”. In: Huszti Éva, Patyán László, Fábrián Gergely (szerk.) (2012): *Életminőség Nyíregyházán, 2008-2010.* *Acta Medicinae et Sociologica.* Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Nyíregyháza. 83-98. oldal.
- 20.) R. Fedor Anita – Jávorné Erdei Renáta (2014): A foglalkoztatás jellemzői Nyíregyházán. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 5. No. 12-13.* 29-46. oldal.
- 21.) R. Fedor Anita – Balogh Erzsébet (2015): A foglalkoztatás és a munkanélküliség jellemzői a Nyíregyházi járásban. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 6. No. 18-19.* 47-67. oldal.
- 22.) R. Fedor Anita (2016): Családalapítás és gyermekvállalás a fiatalok körében. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 7. No. 20-21.* 11-28. oldal.
- 23.) Szabó Fanni, Nagy Zita (2015): Észak-Alföld – Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés. In: Nagy Ádám, Székely Levente (szerk.) (2015): *Harmadrészt – Magyar ifjúság 2012. Regionális helyzet elemzések.* ISZT Alapítvány – UISZ Alapítvány - Excenter Kutatóközpont, Budapest. 117-150. oldal

- 24.) Szigeti Fruzsina – Fábíán Gergely – Takács Péter (2015): Az érzelmi jóllét mérése a Nyíregyházi járás településein. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 6. No. 18-19.* 145-161. oldal.
- 25.) Takács Péter – Fábíán Gergely – Szigeti Fruzsina (2015): A Nyíregyházi háztartáspanel életminőségi modellvizsgálatok legújabb eredményei, valamint az életminőség modell bővítésének lehetőségei a RoughSetTheory alkalmazásával. *Acta Medicinae et Sociologica Vol. 6. No. 18-19.* 198-225. oldal.
- 26.) Walther Andreas et. al. (2008): *Youth policy in Hungary. Conclusions of the Council of Europe international review team.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG_Coop/YP_Hungary_en.pdf. Utolsó látogatás: 2015. december 3.
- 27.) www1: Járások Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. <http://www.jaras.info.hu/jarasok-terkepe/jarasok-szabolcs-szatmar-bereg-megyeben>. Utolsó látogatás: 2015. december 3.
- 28.) www2: Új Ifjúsági Szemle Alapítvány <http://niida.hu/szervezetek/805>. Utolsó látogatás: 2015. december 3.
- 29.) www3: A Campus-lét kutatás honlapja. <http://campuslet.unideb.hu/>. Utolsó látogatás: 2015. december 3.

Készítették:

Prof. dr. Fónai Mihály: Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar,
tanszékvezető egyetemi tanár
4032 Debrecen Kassai út 26.
fonai.mihaly@law.unideb.hu

Szigeti Fruzsina: Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Nevelés- és
Művelődéstudományi Doktori Program, PhD. hallgató
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
szigeti.fruzsina.89@gmail.com